

Επισημάνσεις IOBE: Τα δεδομένα της Οικονομίας

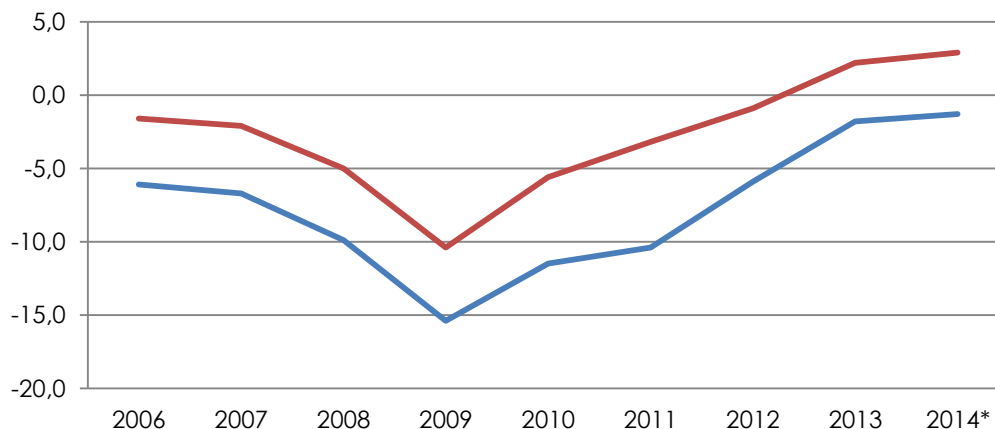
Η εξέλιξη του δημοσιονομικού ισοζυγίου 2010-2014

7 Απριλίου 2015

Στο παρόν σημείωμα επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των πρόσφατων δημοσιονομικών εξελίξεων καθώς και επεξήγηση της σχετικής ορολογίας. Την περίοδο 2010-2013 συντελέστηκε πολύ σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή, η οποία συνεχίστηκε έως το τρίτο τρίμηνο του 2014, αλλά έκτοτε έχει σταματήσει.

Συγκεκριμένα από το 2010 και μετά έχει συντελεστεί πολύ σημαντική πρόοδος στην αποκατάσταση των δημοσιονομικών ανισορροπιών, οι οποίες είχαν διευρυνθεί σημαντικά τη διετία 2008-2009 (βλ. Διάγραμμα 1). Σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (ΕΣΑ 2010), το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης (Γ.Κ.) σε εθνολογιστική βάση μειώθηκε από 15,4% του ΑΕΠ το 2009 σε 1,8% το 2013 (Πίνακας 1).

Διάγραμμα 1: Ισοζύγιο και πρωτογενές ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)

*Προσωρινά στοιχεία, Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014
Πηγή: Η Ελληνική Οικονομία, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Αντίστοιχα, το πρωτογενές έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης 10,4 % του ΑΕΠ το 2009, μεταστράφηκε σε πρωτογενές πλεόνασμα 2,2% το 2013. Σημειώνεται ότι η προηγούμενη φορά που είχε καταγραφεί ξανά πρωτογενές πλεόνασμα ήταν το 2003.

Επισημαίνεται ότι η δημοσιονομική προσαρμογή συντελέστηκε μέσα σε ένα αντίξοο μακροοικονομικό περιβάλλον, δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία βρισκόταν ήδη σε ύφεση από το 2008, δηλαδή δύο χρόνια πριν τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό των δημοσιονομικών ανισορροπιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Είναι δε αξιοσημείωτο ότι το 2009, παρά το πρωτογενές έλλειμμα των €24,3 δισεκ., η οικονομία βυθίστηκε σε ύφεση 4,4%, έναντι μικρής ύφεσης 0,4% το 2008. Η τεράστια δημοσιονομική επέκταση όχι μόνο δεν οδήγησε σε ανάκαμψη, αλλά η ύφεση βάθυνε.

Η σειρά σημειωμάτων «Επισημάνσεις IOBE: Τα δεδομένα της Οικονομίας» σκοπεύει στην παρουσίαση και ερμηνεία ποσοτικών στοιχείων που είναι σημαντικά για τις οικονομικές εξελίξεις. Τη συντονίζει συντακτική ομάδα από ερευνητές του Ιδρύματος και συνεργαζόμενους οικονομολόγους: Μιχάλης Βασιλειάδης, Νίκος Βέττας, Μανώλης Γαλιανός, Χρήστος Γκενάκος, Svet Danchev, Νίκος Ζόντζηλος, Σταύρος Ιωαννίδης, Βασίλης Μανεσιώτης, Δάφνη Νικολίτσα, Γρηγόρης Παύλου, Άγγελος Τσακανίκας, Δημήτρης Χριστέλλης. Επικοινωνία: e-mail: info@iobe.gr, τηλ.: 210 9211200-211, www.iobe.gr

Καθώς η ύφεση κατάστησε δυσχερέστερη την άντληση φορολογικών εσόδων και τον εν γένει περιορισμό των ελλειμμάτων, **η βελτίωση του διαρθρωτικού πρωτογενούς ελλείμματος μεταξύ 2009 και 2013 είναι 17,2% του δυνητικού ΑΕΠ**, ενώ την ίδια περίοδο το πρωτογενές αποτέλεσμα βελτιώθηκε μόνο κατά 12,6% του ΑΕΠ (Πίνακας 1).

Για το 2014, η πρόβλεψη στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015 τον περασμένο Νοέμβριο, ήταν για περαιτέρω μείωση του ελλείμματος, σε εθνικολογιστική βάση, στο 1,3% του ΑΕΠ, και περαιτέρω αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος σε 2,9% του ΑΕΠ. Όμως, για λόγους που αναφέρονται παρακάτω, η επίτευξη των ως άνω στόχων του 2014 θεωρείται πλέον εξαιρετικά δύσκολη, αν όχι ανέφικτη.

Συγκεκριμένα, το πρωτογενές πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού¹ (Κ.Π.) σε δημοσιονομική βάση, διαμορφώθηκε σε €1,9 δισεκ., έναντι πρόβλεψης στην Εισηγητική Έκθεση για πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €4,9 δισεκ. Αντίστοιχα, το έλλειμμα του Κ.Π. διαμορφώθηκε τελικά σε €3,7 δισεκ., έναντι πρόβλεψης για έλλειμμα μόλις €0,8 δισεκ. Οι αποκλίσεις αυτές, οι οποίες δημιουργήθηκαν πρωτίστως μέσα στο Δεκέμβριο, καθιστούν ουσιαστικά ανέφικτη την επίτευξη των εθνικολογιστικών στόχων του ελλείμματος και του πρωτογενούς πλεονάσματος για το 2014.

Πίνακας 1: Δημοσιονομικά αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)

(Στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης ¹ (-έλλειμμα, + πλεόνασμα)	-6,1	-6,7	-9,9	-15,4	-11,5	-10,4	-5,9	-1,8	-1,3*
Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης ¹ (-έλλειμμα, + πλεόνασμα)	-1,6	-2,1	-5,0	-10,4	-5,6	-3,2	-0,9	2,2	2,9*
Διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα	-	-	-	-13,6	-8,9	-5,1	-0,7	3,6	4,0

Πηγές: Η Ελληνική Οικονομία, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Μάρτιος 2015, Πίνακας 11. Για το Διαρθρωτικό Αποτέλεσμα, Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2014, Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβρουάριος 2015, σελ. 129.

* Προσωρινά στοιχεία, Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Νοέμβριος 2014

1. Χωρίς τις κρατικές ενισχύσεις προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Η επιδείνωση του αποτελέσματος του Κρατικού Προϋπολογισμού οφείλεται κυρίως στη σημαντική υστέρηση των εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) κατά €3,3 δισεκ., έναντι των σχετικών προβλέψεων που είχαν γίνει στις αρχές Νοεμβρίου, κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2015. Τα καθαρά έσοδα (μετά την αφαίρεση των επιστροφών φόρων), παρουσίασαν ακόμη μεγαλύτερη υστέρηση (€3,5 δισεκ.), επειδή οι επιστροφές φόρων υπερέβησαν τις προβλέψεις κατά €234 εκατ. Αντιθέτως, **οι δαπάνες του Τ.Π. συγκρατήθηκαν (πέραν των προβλέψεων) κατά €0,8 δισεκ. περίπου, περιορίζοντας κατά τι τις αρνητικές επιπτώσεις από την υστέρηση των εσόδων.**

Από την ανάλυση των στοιχείων που δημοσιεύονται στα μηνιαία δελτία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού προκύπτει ότι ο προϋπολογισμός του 2014 εκτελούνταν κανονικά και δεν παρουσίαζε αξιόλογες αποκλίσεις έως και το Σεπτέμβριο του περασμένου έτους. Είναι χαρακτηριστικό ότι η σωρευτική υστέρηση των φορολογικών εσόδων στο εννεάμηνο

¹ Προς το παρόν δεν υπάρχουν στοιχεία για τη Γενική Κυβέρνηση σε εθνικολογιστική βάση

Ιανουαρίου–Σεπτεμβρίου ήταν μόλις €0,3 δισεκ. Η υστέρηση διευρύνθηκε τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο. Η αύξηση της απόκλισης από το στόχο εκτιμάται ότι οφείλεται κυρίως στην καθυστέρηση της ρύθμισης των 100 δόσεων για τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, στη μικρή προς τα πίσω μετάθεση της πληρωμής του ΕΝΦΙΑ, με αύξηση του αριθμού των δόσεων του κ.λπ. Έως το τέλος Νοεμβρίου η υστέρηση των φορολογικών εσόδων έφθασε τα €0,7 δισεκ. Η πολιτική αβεβαιότητα που δημιουργήθηκε το Δεκέμβριο και η χαλάρωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού που παρατηρείται σε κάθε προεκλογική περίοδο, οδήγησαν σε νέα υστέρηση φορολογικών εσόδων ύψους €0,6 δισεκ. εντός αυτού του μήνα. Ουσιαστικά, **η υστέρηση σε ένα μόνο μήνα ήταν τόση όση και η σωρευτική υστέρηση του ενδεκαμήνου**. Έτσι, η συνολική ετήσια υστέρηση έφθασε τα €1,34 δισεκ.

Στην υστέρηση των φορολογικών εσόδων θα πρέπει να προστεθεί και η **αναβολή της είσπραξης εσόδων ύψους €1,92 δισεκ. από τη μεταφορά των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων που διακρατούν στα χαρτοφυλάκιά τους οι εθνικές κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος (SMP's)**. Αυτά τα έσοδα επρόκειτο να εισπραχθούν το Δεκέμβριο, υπό τον όρο της έγκαιρης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος. Δηλαδή, **το 77% της υστέρησης των εσόδων (φορολογικών και μη φορολογικών), προέκυψε μέσα στο Δεκέμβριο**.

Εκτός των ανωτέρω, η μη έγκαιρη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος είχε ως αποτέλεσμα την αναβολή της είσπραξης εσόδων (τελευταία δόση) από το ΕFSF, ύψους €1,8 δισεκ. και της δόσης από το ΔΝΤ ύψους €3,5 δισεκ. Έτσι, **συνολικά παραμένει έως σήμερα σε εκκρεμότητα η είσπραξη εσόδων ύψους €7,2 δισεκ.**, τα οποία υπό κανονικές συνθήκες θα είχαν εισπραχθεί από τον περασμένο Δεκέμβριο. Διευκρινίζεται ότι **εάν είχαν υλοποιηθεί τα ανωτέρω, τα ταμειακά διαθέσιμα του Δημοσίου στο τέλος του 2014 θα υπερέβαιναν τα €5 δισεκ.**

Όσον αφορά στο 2015, από τα διαθέσιμα δημοσιονομικά στοιχεία προκύπτει ότι η επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών συνεχίσθηκε και το πρώτο δίμηνο του τρέχοντος έτους. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού την περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου ήταν μειωμένα τόσο έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού, όσο και σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2014. Έτσι, παρά τη σημαντική συγκράτηση των δαπανών, το πρώτο δίμηνο ο Κρατικός Προϋπολογισμός κατέλειπε έλλειμμα ύψους €189 εκατ., έναντι πλεονάσματος €487 εκατ. την ίδια περίοδο του 2014. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού είναι μειωμένο τόσο έναντι του περυσινού πλεονάσματος, όσο και έναντι του σχετικού στόχου για το δίμηνο. **Προκύπτει ότι εάν αυτές οι τάσεις συνεχιστούν στο υπόλοιπο του έτους, τότε είναι πολύ πιθανή η πρόκληση σημαντικών δημοσιονομικών προβλημάτων**.

Ορισμοί μεγεθών σχετικών με το Δημοσιονομικό Ισοζύγιο

Γενική Κυβέρνηση: Η παρακολούθηση των δημοσιονομικών εξελίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Σύμφωνο Σταθερότητας, Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος, κ.λπ.) γίνεται σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό η γενική κυβέρνηση περιλαμβάνει: (α) την κεντρική κυβέρνηση, (β) τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, (γ) τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και (δ) κατ' εξαίρεση, εκείνες τις δημόσιες επιχειρήσεις τα έσοδα των οποίων από την πώληση του προϊόντος τους δεν καλύπτουν το 51% των δαπανών τους.

Αποτέλεσμα ή Ισοζύγιο (γενικής κυβέρνησης): Η διαφορά μεταξύ εσόδων και δαπανών της γενικής κυβέρνησης (όπως αυτά ορίζονται στο European System of Accounts (ESA) 2010). Η θετική διαφορά (έσοδα – δαπάνες > 0) σημαίνει **πλεόνασμα** και η αρνητική **έλλειμμα**.

Πρωτογενές αποτέλεσμα (γενικής κυβέρνησης): Η διαφορά μεταξύ εσόδων και δαπανών της γενικής κυβέρνησης, αφού προηγουμένως από τις δαπάνες έχουν αφαιρεθεί οι τόκοι του δημόσιου χρέους. Το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι ένας πολύ χρήσιμος δείκτης των δημοσιονομικών εξελίξεων (πιο χρήσιμος από το συνολικό αποτέλεσμα), γιατί μας δίνει πληροφορίες (α) για την τρέχουσα δημοσιονομική διαχείριση, απαλλαγμένη από τα βάρη του παρελθόντος (τόκοι), και (β) για την μελλοντική πορεία του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Η ύπαρξη πρωτογενών πλεονασμάτων εξασθενεί τη δυναμική του χρέους και *ceteris paribus*, οδηγεί σε μείωση αυτού του λόγου.

Διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα (γενικής κυβέρνησης): Εάν από το Ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης αφαιρεθεί η κυκλική συνιστώσα (δηλαδή η επίδραση του οικονομικού κύκλου επί του προϋπολογισμού), καθώς και η επίδραση τυχόν εφάπαξ και προσωρινών δημοσιονομικών μέτρων (χρησιμοποιείται το δυνητικό ΑΕΠ και το παραγωγικό κενό), προκύπτει το διαρθρωτικό αποτέλεσμα (γενικής κυβέρνησης). Σε αντιστοιχία με τον ορισμό του πρωτογενούς αποτελέσματος παραπάνω, αν αφαιρεθούν (αλγεβρικά) από το διαρθρωτικό αποτέλεσμα οι δαπάνες για τόκους δημόσιου χρέους, έχουμε το διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα.